

**ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Вченої ради
Інституту правотворчості та науково-
правових експертиз Національної
академії наук України
від 03 липня 2025 р., протокол № 8

Голова Вченої ради

Олексій КОТ

Робоча програма
навчальної дисципліни
Актуальні проблеми філософії

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)
Ступінь вищої освіти: доктор філософії
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність: D8 Право
Освітньо-наукова програма: Право
Форма підсумкового контролю: екзамен
Статус дисципліни: обов'язкова

Київ 2025

Розглянуто на засіданні відділу приватноправових досліджень Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України (від 23 червня 2025 р., протокол № 6)

Розробник: Гончаренко Катерина Сергіївна — доцент, кандидат філософських наук, завідувач кафедри філософії, професор Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Гарант освітньо-наукової програми:
завідувач відділу науково-правових експертиз
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України,
доктор юридичних наук, професор

Лариса КРАСИЦЬКА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
	ДБізнес, адміністрування та право D8 Право третій (освітньо-науковий)	Навчальний курс <u>1</u> (номер) Семестр <u>1</u> (номер) Вид контролю: <u>екзамен</u> (екзамен, залік)
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції – <u>14</u> ; (години) Семінарські заняття – <u>26</u> ; (години) Практичні заняття – _____ ; (години) Лабораторні заняття – _____ ; (години) Самостійна робота – <u>80</u> ; (години) Індивідуальні завдання: Курсова робота – _____ (кількість; № семестру) Реферати (тощо) – _____ (кількість; № семестру)		заочна форма навчання Лекції – <u>8</u> ; (години) Семінарські заняття – <u>10</u> ; (години) Практичні заняття – _____ ; (години) Лабораторні заняття – _____ ; (години) Самостійна робота – <u>102</u> ; (години) Індивідуальні завдання: Курсова робота – _____ (кількість; № семестру) Реферати – _____ (кількість; № семестру)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом є універсальні принципи архітектоніки і організації світобуття, кардинальні світоглядно-методологічні проблеми, теоретичний та метатеоретичний рівень наукового пізнання, потенційні шляхи розвитку цивілізації, проблеми гармонізації буття людини у природному та соціальному світі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми філософії» є формування світоглядно-методологічної культури критичного мислення та самостійного, креативного аналізу актуальних проблем сучасної науки та практики, розвиток аргументативних навичок, відповідального ставлення до професійної діяльності, синтезування отриманих знань із філософії, соціології, психології, політології, юриспруденції, вироблення вміння оцінити історико-філософську спадщину та аргументовано застосувати результати її осмислення в процесі вирішення проблем сьогодення, отримання знань сучасних філософських течій і напрямків та вироблення навичок їх оцінювати і застосовувати в науково-дослідній і практичній діяльності правника.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Актуальні проблеми філософії» є:

ознайомлення здобувачів вищої освіти з досягненнями світової та вітчизняної філософської думки, творчістю та особистостями видатних мислителів давнини і сучасності, основними філософськими школами та напрямками у їх історичному розвитку, філософською термінологією; засвоєння особливостей філософського знання та його ролі у виникненні та становленні права; отримання методологічного знання щодо сутності людини, природи, суспільства, культури, цивілізації; застосування інноваційних методів у сферах теорії пізнання, методології наукових досліджень, філософської аксіології та антропології; усвідомлення значення методології філософії як світогляду та методологічної основи юриспруденції, практичної діяльності правника; закріплення навичок аналітичного мислення; розвиток вміння висловлювати та аргументувати власні думки, міркувати послідовно та логічно правильно, вести діалог і полеміку; світоглядна підготовка, яка передбачає не лише передачу знань, але й формування філософського світорозуміння, гуманістичних ціннісних настанов та орієнтацій, ідеалів добра та справедливості, а також національної самосвідомості.

Конкретні завдання навчальної дисципліни:

– засвоєння філософсько-методологічних підвалин сучасної юриспруденції для їх ефективного застосування у професійній практичній діяльності;

– підвищення рівня світоглядної та методологічної культури;

– розвиток вмінь застосування філософських методів до

дослідницької діяльності, самостійного формулювання і творчого розв'язання проблеми, обґрунтування теми, визначення об'єкта, предмета, мети і завдань наукової роботи; формування творчих підходів у пізнанні філософсько-методологічних аспектів феномену права та виявлення світоглядно-методологічних джерел сучасних парадигм юриспруденції;

– закріплення знань щодо методологічних засад розуміння і цільового використання філософських термінологічних систем.

Міждисциплінарні зв'язки: організація наукових досліджень та методологія юридичної науки, правоінтерпретаційна політика та юридична техніка, методика викладання галузевих юридичних дисциплін.

Вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми філософії» передбачає формування та розвиток у здобувачів третього рівня вищої освіти ступеня доктора філософії наступних компетентностей та досягнення результатів навчання.

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК02. Здатність розробляти наукові проекти та управляти ними.
- ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

- ЗК05. Здатність встановлювати закономірності розвитку людини, суспільства, права та їх взаємозв'язків.

- ЗК06. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й мобільність.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК07. Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них правові механізми розв'язання.

Результати навчання:

- РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.

- РН03. Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної

правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.

- РН05. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з права та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики.

- РН12. Використовувати знання та уміння для встановлення закономірностей розвитку людини, суспільства, права та їх взаємозв'язків.

- РН13. Постійно саморозвиватися і самовдосконалюватися, належним чином оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й мобільність.

3. Програма навчальної дисципліни (Зміст обов'язкового освітнього компоненту)

Тема 1. Актуальні проблеми епістемології та філософії науки.

Головні питання епістемології, проблема її співвідношення або ототожнення з гносеологією та філософією науки. Основні ознаки наукового пізнання. Об'єкт і предмет науки. Верифікація і фальсифікація наукового знання. Форми наукового пізнання. Принципи побудови наукової картини світу, її генетико-конструктивна модель (В. Стьопін). Основні риси некласичної науки. Проблема розвитку науки, інтерналістський та екстерналістський підходи до її розв'язання. Зміст і різновиди наукових революцій. Диференціація та інтеграція наукових дисциплін. Епістемологічні та філософсько-наукові вчення ХХ – початку ХХІ ст. Основні риси неокласичної науки: синкретизм, теленомія, нова раціональність. Моральна відповідальність вченого (винахідника) як проблема філософії науки. Етика науковця: можливі варіанти адекватного змісту. Можливості і межі наукового пізнання.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).

Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: дух і літера. 2020. 544 с.

Шевальє К. Епістемологія. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том другий. Київ: Дух і Літера. 2011. С. 84–96.

Тема 2. Актуальні проблеми філософської антропології. Ідентичність як філософська проблема.

Основні питання фізичної, культурної, етичної, педагогічної, психологічної, політичної, теологічної, філософської антропології. Філософська антропологія ХХ ст. (М. Шелер, А. Гелен, Г. Плеснер) про сутнісні риси людини. Подвійність людської природи. Основні версії антропогенезу: натуралістичні та супранатуралістичні. Антропологічна проблематика провідних течій філософії ХХ – початку ХХІ ст. Ідеї постлюдини і трансгуманізму. Антропологічні та етичні проблеми клонування людини. Зв'язки антропології з іншими філософськими дисциплінами. Філософське значення антропного принципу.

Сутність ідентичності (самототожності). Місце проблеми ідентичності в класичній, посткласичній та постмодерністській філософії. Проблема Іншого. Різновиди і рівні ідентичності, проблеми співвідношення. Виклики і небезпеки у зв'язку з визначенням або зміною ідентичності. Класичні, посткласичні та постмодерністські підходи до визначення ідентичності. Е. Сміт та М. Крепон про національно-культурну ідентичність. Проблема

європейської ідентичності. Проблема ідентичності української нації та української філософської традиції.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).

Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2020. 544 с.

Харарі Ю.Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2016. 544 с.

Тема 3. Актуальні проблеми філософії культури.

Наявні визначення культури та її складу. Класифікації культури. Морфологія та фізіогноміка як фундаментальні дисципліни філософії культури. Матеріальна та духовна культура, проблема їх співвідношення і взаємодії. Свідомі і несвідомі чинники творення культури. Артефакт культури. Творчість найбільш адекватна форма людського існування. Людина як творець культури. Основна протилежність між науками про природу та культуру. Мова як «дім буття». Зміст «лінгвістичного повороту» у філософії. Вплив особливостей стародавніх і сучасних мов на стиль філософування. Неперекладність як філософська проблема. Основні концепції мови у філософії ХХ – початку ХХІ ст. Неориторика як продукт філософського переосмислення мови в середині ХХ ст. Мультикультурність.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).

Жижек С. Погляд навскіс. Вступ до теорії Жака Лакана через популярну культуру. Пер. з англ. П. Шведа. Київ: Комубук. 2018. 320 с.

Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2020. 544 с.

Тема 4. Актуальні проблеми соціальної філософії.

Співвідношення між соціальною філософією та соціологією. Суспільство як онтологічна категорія. Підходи до осмислення суспільного буття. Філософський зміст макро-, мікро- та фігуративної соціології. Структури суспільства. Проблема визначення та ідентифікації соціальних інститутів у 2-й половині ХХ – початку ХХІ ст. Теорія держави М. Манна. Співвідношення основних форм суспільної свідомості і структура

соціальної філософії. Філософські аспекти колізій права і моралі. Проблема організованого і неорганізованого суспільства. Суспільні виміри проблеми ідентичності. Фемінізм і його різновиди. Інформаційне суспільство: дійсний стан і основні міфологізації. Проблема визначення політичних ідеологій у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Конформізм та нонконформізм. Релігійність сучасного суспільства. Феномен секуляризму. Проблеми моралі сучасного суспільства. Філософія техніки. НБІКС-технології. Сутність освітньо-виховного процесу і його філософські виміри. Проблема співвідношення педагогічного вчення і освітньої технології. Головні концепції освіти ХХ – початку ХХІ ст. Філософські засади педагогічних учень радянської доби. Реалізація світоглядних орієнтирів постмодерну в освіті й вихованні. Інформаційні технології та освіта. Проблеми асиміляції здобутків освітніх традицій зарубіжних країн в Україні. Українська національна педагогічна традиція. Сучасні варіанти суперечності між класичною та реальною освітою. Переваги і небезпеки прагматичного підходу до освіти і виховання. Суперечність між засвоєнням здобутків поступального розвитку цивілізації і збереженням традиційних національно-культурних цінностей.

Рекомендовані інформаційні джерела:

(перше семінарське заняття):

Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).

В'єйорка М. Віднайдення сенсу (Суб'єкт перед лицем глобалізації). Пер. з фр., передмова, примітки В. Омелянчика. Київ: Стилос. 2017. 288 с. (Серія «Сучасна французька думка». Книга 3).

Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2020. 544 с.

(друге семінарське заняття):

Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).

Робінсон К. Освіта проти таланту. Сила творчості. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис. 2017. 256 с.

Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2020. 544 с.

4.1. Семінарське заняття №1

Тема: **Сучасна епістемологія і філософія науки.**

Завдання:

1. Основні питання епістемології.
2. Основні риси неklasичної і неонекласичної науки.
3. Філософія ХХ – початку ХХІ ст. про механізми розвитку науки.
4. Наука у моральних і ціннісних вимірах.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).
2. Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. та ін. Світоглядні імплікації науки. Київ: ПАРАПАН. 2004. 408 с.
3. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: дух і літера. 2020. 544 с.
4. Шевальє К. Епістемологія. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том другий. Київ: Дух і літера. 2011. С. 84–96.
5. Steup M., Neta R. Epistemology. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/epistemology>. Назва з екрана.

Семінарське заняття №2

Тема: **Сучасна філософська антропологія. Ідентичність як філософська проблема.**

Завдання:

1. Різновиди антропології і їх порівняльний аналіз.
2. Природознавство і філософія про походження і суттєві риси людини.
3. Філософський зміст основних формулювань антропного принципу.
4. Класифікації ідентичностей.
5. Проблеми і виклики у зв'язку з вибором або зміною ідентичності.
6. Українська ідентичність як філософська проблема.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).
2. Крепон М. Європейські іншості. Пер. з фр., післямова і прим. О. Йосипенко. Київ: Український Центр духовної культури. 2011. 184 с.
3. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: дух і літера. 2020. 544 с.
4. Харарі Ю.Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2016. 544 с.

5. Roughley N. Human Nature. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/human-nature>. Назва з екрана.

Семінарське заняття №3

Тема: Сучасна філософія культури.

Завдання:

1. Особливості будови, формування і розвитку культури.
2. Актуальні проблеми філософського осмислення творчості.
3. Культура як синтез єдності та різноманітностей.
4. Лінгвофілософські вчення ХХ – початку ХХІ ст. як рефлексії над мовою та об'єктивною дійсністю.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).
2. Жижек С. Погляд навскіс. Вступ до теорії Жака Лакана через популярну культуру. Пер. з англ. П. Шведа. Київ: Комубук. 2018. 320 с.
3. Овре-Ассея К., Берен Х., Кассен Б. та ін. Перекладати. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том перший. Вид. друге, виправл. Київ: Дух і літера. 2011. С. 254–269.
4. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: дух і літера. 2020. 544 с.
5. Patti P.T. Culture. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/culture>. Назва з екрана.

Семінарське заняття №4

Тема: Сучасна соціальна філософія. Філософія права, економіки, політики, релігії та техніки.

Завдання:

1. Соціальна філософія та соціологія: спільність і відмінність.
2. Основні підходи до вивчення суспільства у філософії ХХ – початку ХХІ ст.
3. Сучасний стан основних форм суспільної свідомості.
4. Проблеми визначення структури суспільства, ідентифікації форм держави та суспільних учень на початку ХХІ ст.
5. Роль філософії техніки у структурі соціальної філософії зокрема і філософського знання загалом.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).

2. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації: Нова світова політична економія. Пер. з нім. О. Юдіна. Київ: Ніка-Центр. 2015. 404 с. (Серія «Зміна парадигми». Вип. 14).
3. В'єйорка М. Віднайдення сенсу (Суб'єкт перед лицем глобалізації). Пер. з фр., передмова, примітки В. Омелянчика. Київ: Стилос. 2017. 288 с. (Серія «Сучасна французька думка». Книга 3).
4. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: дух і літера. 2020. 544 с.
5. Miller S. Social Institutions. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/social-institutions>. Назва з екрана.

Семінарське заняття №5

Тема: Сучасна філософія освіти.

Завдання:

1. Комплекс філософських питань освіти і виховання.
2. Проблеми вибору змісту, форм, методів, засобів і технологій навчання і виховання.
3. Сучасні виклики перед освітою.
4. Можливі оптимальні концепції філософії освіти для України ХХІ ст.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид. Київ: Каравела. 2011. 368 с. (Серія «Українська книга»).
2. Ранс'єр Ж. Учитель-незнайко. П'ять уроків із розкріпачення розуму. Пер. з фр. А. Рєпа. Київ: Ніка-Центр. 2014. 168 с.
3. Робінсон К. Освіта проти таланту. Сила творчості. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис. 2017. 256 с.
4. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: дух і літера. 2020. 544 с.
5. Siegel H., Phillips D.C., Callan E. Philosophy of Education. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/education-philosophy>. Назва з екрана.

4.2. Організація самостійної роботи студентів

№ п/п	Назви модулів і тем	Зміст завдань до СРС	Форми виконання/звітності
1.	Тема 1.4. Актуальні проблеми епістемології та філософії науки.	Розкрити питання: Світоглядні орієнтири некласичної і неонекласичної науки; основні риси некласичної науки в контексті історії філософії; життєві наслідки позаморальності науки; чи може наука бути безособовою?	Письмова робота, експертна оцінка, мультимедійна презентація
2.	Тема 1.2. Актуальні проблеми філософської антропології. Ідентичність як філософська проблема.	Розкрити питання: Зміст проблеми національної ідентичності українців; найвідоміші визначення людини у філософії ХХ ст.; сильний антропний принцип і релігійний світогляд; ступінь причетності України до європейської ідентичності.	Письмова робота, експертна оцінка, мультимедійна презентація
3.	Тема 1.3. Актуальні проблеми філософії культури.	Розкрити питання: Творчість як результат взаємодії свідомих і несвідомих чинників; сучасні варіанти морфології та фізіогноміки культури; підстави культури, які можуть витримати кризи; чи втратили творчі люди сучасності свою самостійність?	Письмова робота, експертна оцінка, мультимедійна презентація
4.	Тема 1.4. Актуальні проблеми соціальної філософії.	Розкрити питання: Інформаційні технології як джерело феномену постлюдини; трансформації класичних політичних ідеологій у ХХ столітті; основні питання сучасної філософії економіки; обов'язок як «забуте» сьогодні слово; виклики перед освітою і вихованням у добу інформаційних технологій; сучасні варіанти вибору між «класичною» і «реальною» освітою.	Письмова робота, експертна оцінка, мультимедійна презентація

5. Індивідуальні завдання

Відповідно до навчального плану з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми філософії» курсових та дипломних робіт не передбачено, але до індивідуальних завдань, не передбачених навчальним планом, належать: написання рефератів, есе, аналіз проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях тощо.

Метою індивідуальних завдань є поглиблення, узагальнення й закріплення знань, які здобувачі отримують під час навчання, а також застосування цих знань на практиці. Виконання індивідуальних завдань сприяє реалізації творчих здібностей здобувачів.

6. Методи навчання

Лекційні заняття з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми філософії» проводяться з використанням інформаційних технологій та мультимедійними презентаціями.

В процесі проведення семінарських занять застосовуватиметься моделювання ситуативних задач, вирішення кейсів, дискусія, мозковий штурм тощо.

7. Методи і форми контролю

Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми філософії» включає в себе поточний та підсумковий контроль.

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни 100 балів ECTS = поточний контроль 50 балів (семінарські заняття, СРС) + підсумковий контроль 50 балів.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належать: опитування на семінарських заняттях; вирішення кейсів; участь в дискусіях, веб-квестах, обговоренні доповідей, рефератів; підготовка рефератів та доповідей; тестування; виконання самостійних робіт. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять з метою перевірки набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь, навичок та інших компетентностей з навчальної дисципліни. Результати поточного контролю оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Максимальна кількість балів на поточному контролі, які використовуються при розрахунку успішності здобувачів вищої освіти, становить 50 балів.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання з дисципліни «Актуальні проблеми філософії». Для обліку результатів навчання використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи здобувачів вищої освіти. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображуються у відомостях обліку успішності, індивідуальних навчальних планах. Присутність здобувачів вищої освіти при проведенні підсумкового контролю (екзамену) є обов'язковою. Максимальна кількість

балів на підсумковому контролі (екзамені), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів вищої освіти, становить 50 балів.

Методи контролю – усне та письмове опитування, практична перевірка, тестовий контроль та рейтинговий контроль тощо. Поточний контроль може бути реалізований у формі виконання завдань, виступів на семінарських заняттях, проведення контрольних робіт, колоквіумів тощо. Контроль самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань на семінарських заняттях, написання рефератів, есе тощо.

8. Контроль до екзамену з обов'язкового освітнього компоненту «Актуальні проблеми філософії»:

1. Проблема ідентичності філософії як форми світогляду і галузі знання.
2. Структура і різновиди соціальної міфології ХХ – початку ХХІ ст.
4. Плюралістичність дійсності в основних версіях філософії постмодерну.
5. Синергетика як альтернатива діалектики.
6. Основні версії істини в гносеології ХХ – початку ХХІ ст.
7. Проблема суб'єкта пізнання у філософії ХХ ст.
8. Гносеологічні, антропологічні та культурні аспекти проблеми «смерті суб'єкта».
9. «Нова раціональність» як гносеологічна та епістемологічна проблема.
10. Філософські і наукові дискусії навколо еволюційного вчення.
11. Основні концепції людської природи у філософії ХХ ст.
12. Різновиди антропології. Основні питання філософської антропології.
13. Гендерна ідентичність як філософсько-антропологічна проблема.
14. Феномен трансгуманізму та проблема постлюдини.
15. Провідні версії філософії культури ХХ – початку ХХІ ст.
16. Культурна ідентичність як філософська проблема.
17. Національна ідентичність як антропологічна і соціально-філософська проблема.
18. Провідні соціально-філософські вчення ХХ – початку ХХІ ст.
19. Соціально-філософські аспекти гендерної ідентичності.
20. Філософські засади провідних версій фемінізму.
21. Філософські засади політичних ідеологій ХХ – початку ХХІ ст.
22. Ч. Тейлор про феномен секуляризму.
23. Проблема несвідомих чинників творчості у філософії ХХ ст.
24. Основні риси класичної науки.
25. Основні риси неокласичної науки.
26. Моральна відповідальність вченого як філософська проблема.
27. Інформація як чинник трансформації людської природи.
28. Шляхи філософського осмислення інформаційного суспільства.
29. Проблеми пошуку оптимальних освітніх технологій на початку ХХІ ст.

30. Провідні філософські методології доби посткласики.

9. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінка «відмінно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який показав всебічні та глибокі знання передбаченого робочою програмою матеріалу, програмою курсу, проявив критичне мислення і творчі здібності в розумінні, викладенні та використанні програмного матеріалу.

Оцінка «добре» виставляється здобувачеві вищої освіти, який показав повне знання передбаченого робочою програмою матеріалу, засвоїв основну літературу, рекомендовану робочою програмою курсу, виявив стабільний характер знань і здібності до їх самостійного набуття та оновлення в процесі самостійної підготовки до занять.

Оцінка «задовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який показав знання основного матеріалу в обсязі робочої програми курсу, необхідному для професійної діяльності в сфері права, знайомому з основною літературою, рекомендованою робочою програмою курсу, проте припустився помилок у відповіді або показав поверхнєве знання матеріалу. Ця оцінка виставляється і у разі недостатньо аргументованого викладення матеріалу, недостатньо чітко і послідовно висловленої відповіді.

Оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив істотні прогалини у знанні основного програмного матеріалу, що виражається у незнанні основних понять та положень навчального курсу, в невмінні пов'язати теоретичний матеріал з практикою.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час визначення загальної кількості балів за поточний контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	визначення	Екзаменаційна оцінка
90-100	A	відмінно	відмінно
82-89	B	дуже добре	добре
74-81	C	добре	
64-73	D	задовільно	задовільно
60-63	E	достатньо	
35-59	FX	незадовільно з правом повторного складання підсумкового контролю	

0-34	F	незадовільно без права повторного складання підсумкового контролю	незадовільно
------	---	---	--------------

- 90-100 балів (відмінно) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував досконале знання основних понять і філософсько-правових категорій; вміння вільно оперувати категоріальним апаратом; вміння давати аргументовані, чіткі і логічно побудовані відповіді на питання; вміння системно аналізувати джерела філософії і формулювати аргументовану позицію з певної філософсько-правової проблеми або життєвої ситуації; здатність методологічно грамотно і толерантно викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми;

- 82-89 балів (дуже добре) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував дуже добре знання основних понять і категорій; вміння оперувати категоріальним апаратом; вміння давати чіткі і логічно побудовані відповіді на питання; вміння аналізувати джерела філософії; здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми з використанням певного обсягу рекомендованої літератури;

- 74-81 (добре) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував добре знання основних понять і правових категорій; вміння оперувати категоріальним апаратом з окремими помилками; вміння давати відповіді без суттєвих помилок на питання; вміння аналізувати джерела філософії; здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми з використанням обмеженого обсягу рекомендованої літератури;

- 64-73 (задовільно) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував задовільне знання основних понять і категорій філософії; оперування категоріальним апаратом з помилками; недостатнє вміння давати відповіді на питання; недостатнє вміння аналізувати першоджерела; недостатню здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену використанням незначного обсягу рекомендованої літератури;

- 60-63 (достатньо) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував достатнє знання основних понять і категорій філософії та права; оперування категоріальним апаратом з суттєвими помилками; недостатнє вміння давати відповіді на питання; недостатнє вміння аналізувати джерела філософії; недостатню здатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену використанням незначного обсягу рекомендованої літератури;

- 59 і менше (незадовільно) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який продемонстрував незнання основних понять і категорій філософської методології; нездатність оперування категоріальним апаратом; відсутність вміння давати відповіді на питання; нездатність аналізувати

джерела права, правозастосовну практику з певної філософської проблеми або життєвої ситуації; нездатність викладати науковий погляд з певного питання чи проблеми, обумовлену невикористанням рекомендованої літератури.

10.Рекомендована література

Основна

Нормативні акти та першоджерела

1. Гаєк Ф.А. Конституція свободи. Львів: Літопис, 2002. 556 с.
2. Гегель Г.В.Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство. К.:Юніверс, 2000. 336 с.
3. Дворкін Р. Серйозний погляд на права. К.: Основи, 2000. 520 с.
4. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р.
5. Локк Д. Два трактати про врядування. К.: Основи, 2001. 265 с.
6. Рікьор П. Право і справедливість. К.: Дух і літера, 2002. 218 с.
7. Ролз Дж. Теорія справедливості. К.:Основи, 2005. 536 с.
8. Юркевич П.Д. Історія філософії права; Філософія права; Філософський щоденник: Рукописна спадщина. К. : Редакція журналу "Український Світ", 2000. 756 с.
9. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т.2 : Філософія права Нац юрид. Ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2017. 1128 с.

Монографії

10. Бандура О.О. Єдність цінностей та істини у праві. К.: Вид-во Нац. акад. внутр. справ України, 2000. 200 с.
11. Бандура О.О. Правознавство у системі наукового знання: Аксіолого-гносеологічний підхід. К.: Вид-во Київськ. нац. ун-тету. внутр. справ, 2010. 227 с.
12. Бачинін В.А., Панов М.І. Філософія права: Підручник. К.: Видавничий дім "ІН ЮРЕ", 2002. 472 с.
13. Гусарєв С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. К.: Знання, 2005. 375 с.
14. Костицький М.В. Філософські та психологічні проблеми юриспруденції: Вибрані наукові праці. Книга перша Чернівці: Рута, 2008. 560 с.
15. Кушакова-Костицька Н. В. Філософсько-правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: Монографія. Київ: Логос, 2019. 346 с.
16. Павлишин О. В. Правова реальність як знакова система : монографія / О. В. Павлишин. – Харків : Право, 2017. – 336 с.
17. Павлишин О.В. Семіотика права: монографія / за заг. наук. ред. акад. М.В. Костицького. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 693 с.
18. Петрушенко В.Л. Філософія. Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії [Текст] : навч. посіб. / Віктор Петрушенко ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - 2-ге вид., випр. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 594 с.
19. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / [О.О. Безрук, В.С. Бліхар, Л.М. Герасіна. О.В. Павлишин та ін.] за ред. М.П. Требіна. Харків : Право, 2019. 744 с.
20. Попович Мирослав. Філософія свободи / Видавництво Фоліо. 2019. 524с.

Підручники, навчальні посібники та методичні матеріали

16. Кремінь В.П., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум: підручник. К.: Книга. 2017 432 с.
17. Новітня філософія науки: підруч. для студ. філос. фак. ун-тів і аспірантів (для склад, канд. іспиту з філос. та філос. науки) / І.С. Добронравова, Т. М. Білоус, О.В. Комар К.: Логос, 2017. 244 с.
18. Філософія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. (Гриф МОН України), 3-те видання, перероблене і доповнене. Харків: Право, 2020. 432

с.

Навчальні посібники:

19. Андреев Д. В., Вовк В. М., Івченко Ю. В, Павлишин О. В. Філософія права: актуальні проблеми та сучасні інтерпретації. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ: НАВС, 2013. 224 с.
20. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. – Київ :Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 126 с.
21. Кушакова-Костицька Н. В. Право на інформацію в інформаційну епоху (порівняльне дослідження) [Текст] : монографія / Н. В. КушаковаКостицька ; [наук. ред. М. В. Костицький]. Чернівці : Технодрук, 2018. 300 с.
22. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / [О.О. Безрук, В.С. Бліхар, Л.М. Герасіна. О.В. Павлишин та ін.] за ред. М.П. Требіна. Харків : Право, 2019. 744 с.
23. Предборська І. М. Філософія історії [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Предборська, С. О. Ганьба. Суми : Університетська книга, 2019. 231 с.
24. Філософія права: Навч. посіб. / О.О.Бандура, С.А.Бублик, М.Л.Зайчковський та ін.; за заг. ред. М.В.Костицького та Б.Ф.Чміля. К.: Юрінком Інтер, 2000. 336 с.
25. Філософія права: Навч. посіб. / О.Г.Данільян, Л.Д.Байрачна, С.І.Максимов та ін.; за заг. ред. О.Г.Данільяна. Х.: Прапор, 2006. 272 с.
26. Філософія права: Навч.-метод. посіб. / О.О.Бандура, В.М.Вовк, М.В.Костицький, Ю.С.Симон та ін.; За ред. акад. М.В.Костицького. К.: КНУВС, 2007. 160 с.
27. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О.Г. Данильяна. Харків: Право, 2009. 208 с.

Додаткова

1. Бандура О. Праксеологія права як складова філософії права. *Філософські та методологічні п проблеми права*. 2017. № 2 (14). С. 11–23.
2. Гончаренко К.С. (2021). Нові форми соціального контролю або «щастя? ні, дякую!» Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. Вип. 2 (34). К.: НАУ, 126 с. С.27-32.
3. Гончаренко, К. С. (2023). Поетика як методологічний інструмент дослідження філософсько-культурних явищ. *Культурологічний альманах*, (2), 151–156. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.20>.
4. Гончаренко, К. С. (2023). Видовищність, іронія та ностальгія в структурі постмодерного мистецького коду. *Культурологічний альманах*, (4), 120–125. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.15>
5. Гончаренко К.С. (2022) *Культура мовчання» як інструмент «політики голосу*. Вища освіта України / <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/46331>
6. Гончаренко К.С. (2023) *Місце філософії в освіті: наш формат*. Вища освіта України / <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/46341>
7. Костицький М.В. *Натурфілософія чи матеріалістична діалектика (до питання про методологію юриспруденції)* / Костицький М.В. // *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права: тези доп. III укр. наук.- теорет. конф., (Київ 23 квіт. 2010 р.)* К.: КНУВС, 2010. С. 3-6.
8. Костицький М.В. *Соціальні проблеми сучасного етапу творення української*

держави і права як проблеми людинознавчі // Філософські, методологічні та психологічні проблеми права. – К.: КНУВС, 2009. С. 6-9.

9. Kostytsky M. V., Kushakova-Kostytska N. V., Serdiuk I. V., Gvozdik O. I., Pavlyshyn O. V. The Analysis of the Essence on the Information Society in the Legal and Philosophical Context. *Cuestiones Políticas*. 2020. Vol. 37. № 65 (julio- diciembre 2020). P. 169–181.

10. Kostytsky M. V., Kushakova-Kostytska N. V., Gvozdik O. I., Kravec V. M., Poludynna N. S. Scientific Elite in the Information Society. *Journal of Legal, Ethics and Regulators Issues*. 2020. Vol. 23. Issue 4. P. 1–6.

11. Kostytsky M. V., Kushakova-Kostytska N. V., Kravec V. M., Pavlyshyn O. V., Kovtun O. Y. Parliamentary-presidential or presidential-parliamentary republic as modes of one political model or different concepts of government. *Revista San Gregorio*. 2020. Num. 42. Special Edition. Vol. 1. P. 144–155.

12. Костицький М.В. Онтологічна потреба корекції взаємозв'язку прав та обов'язків як складових правового статусу в сучасному суспільстві // Філософські, методологічні та психологічні проблеми права [Текст]: зб. матеріалів VII укр. наук.-теорет. конф. (Київ 11 листоп. 2017 р.) / [редкол.: В. В. Черней, М. В. Костицький, С. Д. Гусарев та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 165–168.

13. Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В. До питання про методологію конституційної юрисдикції // Вісник Конституційного Суду України. 2017. № 4. С. 42–49.

14. Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В. Честь і гідність в Інформаційну епоху (спроба філософсько-правового аналізу) // Матеріали міжнародного науково-практичного семінару, присвяченого пам'яті проф. Л.Юзькова "Людська гідність як конституційна цінність" / Конституційний Суд України. К., 2018. С. 8 – 14.

15. Кравець В.М., Павлишин О. В., VIII українська науково-теоретична конференція «Філософські, методологічні та психологічні проблеми права»: запроваджена академією традиція триває в сучасних умовах // Філософські та методологічні проблеми права. 2020. № 2 (20). Режим доступу: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/issue/view/59>

16. Лютий Т. Наслідки буремних днів. *Український тиждень*. 2020. № 13 (645). Опублікована 10.04.20. Режим доступу: <https://m.tyzhden.ua/column/242443>

17. Проблеми духовної безпеки українського суспільства [Електронний ресурс]: збірник наукових праць. (2-ге видання, доповнене та допрацьоване) / В. Ф. Баранівський. Київ : Видавництво «Лицар», 2019. 258 с.

18. Пунченко О.П. Основи сучасної філософії у поняттях та схемах [Текст] : навч. посіб. / О. П. Пунченко, Й. Й. Дидишко ; Одес. держ. акад. техн. регулювання та якості. Одеса : Астропринт, 2020. 174 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Посилання на науковий журнал “Філософські та методологічні проблеми права” (<https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/issue/archive>).

2. Перелік основних довідників тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET (<https://dn.naiu.kiev.ua/course/view.php?id=706>);

3. Безкоштовні електронні підручники в онлайн-режимі «Гуманітарні науки» (https://pidru4niki.com/1658092552093/filosofiya/filosofiya_prava).

4. Перелік основних довідників тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET (<http://www.bihun.in.ua/phillaw/>)

5. Додаткові філософські ресурси комп'ютерної мережі INTERNET (<https://www.youtube.com/watch?v=4qrifdIxtiY&list=PL48Q51pndTVk4Ec0tOgTFQFVGUIRO8Cq8>);

<https://www.youtube.com/watch?v=50xy4jS36H4>;

<https://www.youtube.com/watch?v=z74Fa4Hz2Xo>).

6. Посилання “The Perseus Project: An Evolving Digital Library on Ancient Greece”.
7. Посилання “Exploring Plato’s Dialogues”, а також сервер “Philosophy in Cyberspace”.
8. Програмний продукт «Мультимедійний посібник «Філософія права» / М.В. Костицький, В.М. Кравець, О.В. Павлишин та ін., К.: НАВС, 2013, 2013. Свідоцтво № 48094 (зареєстр. 28.02.2013) https://arm.naiu.kiev.ua/books/mnp_fil_prava/index.htm